

ΕΡΓΑ ΚΑΙ ΗΜΕΡΑΙ

ΕΝΑ ΒΙΒΛΙΟ

Κριτικές, άρθρα φιλολογικά, κάποτε και κανένας χαρακτηρισμός για το έργο ενός λογοτέχνη, δημοσιεύθηκαν αρκετά και σοφά στα διάφορα περιοδικά μας. Μά μελέτη για τη νεοελληνική φιλολογία που να περιλαβάνη και να ξετάξη συστηματικά τη δημιουργική και γλωσσική κίνηση που γινε στην Ελλάδα από το «Γαξίδι» του Ψυχάρη και πέρα, δεν ξέρω να γράφηκε καμιά. Μπορεί να είναι χωρίς ακόμα για να παρουσιασθή τέτοιο βιβλίο, αφού το εβαστατικό κι αναγεννητικό κίνημα δεν πρόφτασε να ξετυλίξη όλο το πλάτος του και να διασχίση όλο το δρόμο του.

Μ' αν είναι δύσκολο να γροφή με τέλεια ιστορία της σύγχρονης φιλολογίας, δεν πρέπει να βγάλουμε το συμπέρασμα, ότι κάθε τέτοια εργασία είναι ανώφελη. Και μάλιστα όταν γίνεται με το σκοπό να προσανατολίσει τους ξένους στην πνευματική παραγωγή της πατρίδας μας. Μ' αυτές τις σκέψεις υπ' όθρυ άποφάσισε ο κ. Φιλίας Λεμπέγγ, ο γνωστός γάλλος κριτικός, να συναρμολογήσει σε βιβλίο τα νεοελληνικά γράμματα που δημοσίευσε στο Mercure de France, και να παρακολουθήση σε κεφάλαια ξεχωριστά το ξετύλιγμα της ποιήσεως, της δραματικής τέχνης και του πεζού λόγου.

Και πρώτα, πρώτα σε μίαν εισαγωγή αξιόλογη φανερώνει σε γενικές γραμμές το δρόμο που πήρε το γλωσσικό ζήτημα και το στενότατα, αν όχι αναπόσπαστα δεμένο μ' αυτό, καλλιτεχνικό. Το κεφάλαιο επιγράφεται «η φιλολογία και η γλώσσα» και αρχίζει με τη βεβαίωση πως ο φιλελληνισμός ζει ακόμα στη Γαλλία, τουλάχιστο στην τάξη των γραμματισμένων. Ο κ. Φ. Λεμπέγγ χωρίζει με μεγάλην ακρίβεια τις διάφορες σχολές τους οπαδούς της καθαρεύουσας, της δημοτικής και της μιχτής κι εκθέτει χωρίς κανένα δισταγμό τη γνώμη του πως η καθαρή δημοτική είναι η φιλολογική γλώσσα της σημερινής Ελλάδας. Και ο γάλλος κριτικός δεν πήρε το ζήτημα αποκλειστικά από την καλλιτεχνική του όψη βλέπει και κρίνει πως αυτό δεν είναι πεδίο μάχης για τους καλλιτέχνες μόνο και για όλους ενδιαφέρονται για τη φιλολογία, κάθε άλλο τονίζει δυνατά πως το πρόβλημα της γλώσσας, είναι πρόβλημα έθνικό.

«Η Ελλάδα, γράφει, πρέπει να τεινει να ξαναγίνει ο ίδιος ο εαυτός της, και μπορεί, από δω και πέρα, αν βλέπει καθαρά, ν' αποχαιρετήσει όλους τους δοκνησιόφους που διακονίζουν κάτω από άλλη μορφή την πνευματική σκλαβιά της κατακτησεως». Αλλά αν κανείς οφείλει να επαινέση το γενικό μέρος του βιβλίου του κ. Λεμπέγγ, δε θάτανε άλλοτελα δικός αν με τον ίδιο ενθουσιασμό εκφράζονταν και για τις λεπτομέρειες της μελέτης. Βέβαια ο συγγραφέας αναγνωρίζει την υπεροχή όσον που κατέχουσε στη νεοελληνική φιλολογία ο Σουλωμός, ο Βαλαωρίτης και λέει ότι στο πλάι εκείνων θα τοποθετήσει το μέλλον μια μέρα τον Παλαμά. Γράφει με το μεγαλύτερο θαυμασμό για τον Ψυχάρη ως πεζογράφο και ως πολεμιστή.

Μά δεν καταβάλλει την αξία των αληθινά μεγάλων όταν γράφει ότι ο Πολέμης είναι ένας από τους καλύτερους ποιητές μας; Δε θέλω να επιμείνω περισσότερο στην έχτιμηση των προσώπων γιατί γίνεται ένα τέτοιο ανακάτωμα, ώστε ο Σκίπης και ο Έρμονας να παρουσιάζονται μαζί, ο πρώτος ως οπαδός του Κάλβου κι ο δεύτερος του Παλαμά. Ο κ. Λεμπέγγ έχει το ελαφρυντικό ότι είναι ξένος και μάς κάνει να ελπίζουμε ότι σιγά, σιγά θα γνωριστή περισσότερο με τα ελληνικά γράμματα και θα σκηματίση γνώμες όρθες όχι μόνο στα πολύ γενικά, αλλά και στα ειδικότερα.

Για σήμερα είναι εύχαριστο ότι εγράφηκε ένα βιβλίο για τη φιλολογία της πατρίδας μας που θα κινήσει το ενδιαφέρον του ξένου κόσμου, και πρέπει γι' αυτό να χρωστάμε κάποιαν ευγνωμοσύνη στον κύριο Φιλία Λεμπέγγ, και να του συχωράμε τις ελλείψεις ή τα σφάλματα που παρουσιάζει τυχόν ή μελέτη του.

Α. ΜΑΥΡΟΥΔΗΣ

Οι σοφοί λένε πως το πιο ζεστό μέρος του κόσμου είναι μια μικρή πολιτεία στον Περσικό κόρφο, όπου το καλοκαίρι πολλές φορές το θερμομέτρο δείχνει 40 βαθμούς στη σκιά. Δεν πρέπει τότε να παραπονιούνται οι Αθηναίοι για τη ζέση της Αθήνας, αφού μάλιστα, έμα λείψη ή ζέση, δε θα μπορή κανείς να δικαιολογήση τα καλοκαιρινά θέατρα, την καλοκαιρινή δραματογραφία, τις συγχες αυτοχτονίες, το τούλιτρο του Μιστριώτη κτλ.

ΠΑΡΑΔΟΣΕΣ ΚΑΙ ΠΑΡΑΜΥΘΙΑ

ΤΟ ΧΙΟΝΙ

Κάποιο σурτό μουγγούσημα ανατάραξε ξαφνικά στο σκοτάδι το βουνό περίγυρα και χύθηκε τρεχάτο μ' αντιλαλητά, πέρα στα λαγκάδια και στους όχτους. Σύνδετρο το δάσος σείστηκε αφήνοντας ένα στέναγμα, π' άρχισε να διαβεί από πάνω του κάποιο πνεύμα χαλασμού. Κι' άρχισαν τότε, στη θλιβερή νυχτιά, όλα, απ' τα κορροδούνια έσαμε τις άκροποταμιές να κλαίν και να δένονται μαζί με τον άγέρα Λίς και κάποιο τρανό ζωτικό και κάποιο στοιχειό είχε ξεσπάσει στο παράνο.

Κι' αλήθεια. Στην κορφή του βουνού μίς' τη σπηλιά, ο Δράκοντας άνακμένος από θυμό, συνέπαιρνε φροβρίζοντας την πενταμορφη κόρη του την άκουσμένη Ανάερη. Τώρα στους δίσεχτους χρόνους που η γενιά του είχε ξεκληρίσει, σιέφτηκε και προξενούθηκε τη μοναχή κόρη του να δώσει για γυναίκα στο Στοιχειό της βουλιαιγμένης χώρας, το παντοδύναμο που ώριζε τ' άντικρινό βουνό και πούχε ρημάξει με τη δύναμή του, τη μεγάλη χώρα με τα κάστρα της τα ξακουστα. Κ' είχαν φέρει την προξενιά τα ύποταζούμενα ζωτικά κι' άερικά του Δράκοντα, και το Στοιχειό δέχτηκε και τους είχε πει πως την Άλλη μέρα θάρχότανε στη σπηλιά με τιμές και με χάρις για να μιλήσει με το Δράκοντα.

Κ' η Ανάερη που λαχτάριζε για το λεβέντη τον τσοπάνη που άντάμωνε κάθε πρωί και κάθε δείλι στις ραχούλες, στα δέντρα άποκάτου να βαράει τη φλογέρα του, με τους άχους της ξεχύνοντας τα ντέρτια του και τους καημούς του, και παρείκε να βόσκουν τα πράματα—μόλις άκουσε για την προξενιά και να συντρίφτηκε μέσα της και τ' άνήθηκε του πατέρα της κάθε λόγο και κάθε κουβέντα για το Στοιχειό. Ο Δράκοντας θύμωσε κι' άναψε και κόρωσε κι' άναστιναζε και μούγγρισε κ' ύστερα τον πήρε ο ύπνος...

Η Ανάερη δεν άργησε να πάρει την άπόφασή της. «Ήξερε πώς; όταν γεννήθηκε οι Μοίρες, της χάρισαν το μαγνάδι που φέρνει τώρα πάντα μαζί της. Αυτό την έκανε ζωτικά που είταν. Αυτό της έδινε δύναμη να φαίνεται στ' ανθρώπινα μάτια. Που βρίσκεται και πούθε περνάει, αυτό την έκανε κανείς να μην ζέρει. Ήξερε ακόμα και τ' άλλο, πως αν τύχει κ' έβγανε το μαγνάδι από πάνω της γινότανε γυναίκα σαν όλες... Σηκώθηκε τότες για να βγει έξω απ' τη σπηλιά, για να φύγει μακριά απ' τον καταραμένο πατέρα της να λυτρωθεί, να τρέξει στη στήνη του λεβέντη πιστικού, να τον βάλει στα πόδια του όλη την όμορφιά της την υπέρλαμπρη, και να τον σηκώσει κείθε, να τον πάρει για να πανε πέρα πέρα σ' άλλους τόπους να χρούνε τη ζωή.

Όζω τα ζωτικά τα ύποταζούμενα στο Δράκοντα, βιγλατόροι στέκονταν του ύπνου του. Άλλα έτρεχαν και χαχάνιζαν κ' έπαιζαν με τον άγέρα. Άλλα συμαζωμένα χτυπιόντανε και τσιμπιόντανε. Όταν

βγήκε η Ανάερη απ' τη σπηλιά σιγοπερπατώντας δεν έννοιωσαν τη λάμψη που άκολούθησε ριχμένα καθώς είταν στο παιχνίδι. Κ' η κόρη του Δράκοντα έφερε γύρα τα μάτια της τ' άστρογέννητα κ' είδε τα ζωτικά που άλλα έτρεχαν και χαχάνιζαν κ' έπαιζαν με τον άγέρα, κι' άλλα συμαζωμένα έχοντας τα χέρια τους άπανωτά τόνα στ' άλλο, έσερναν με τη φωνή τους τη στριγγή τα λόγια τούτα:

Τσίμπι τσίμπι το λεφτό

Τό λεφτό το τραγανό

Σέρνει η βάβα το χορό

Και βαρεί τον οδρανό.

Στον ουρανό τ' άστέρια φαίνονταν διάφανα. Στη μαύρη καρδιά της έχυσαν την παρηγοριά που δίνει το τρέμουλο φώς τους. Δείλιαζε κ' έκανε να γυρίσει πίσω, μα της έρχότανε στα μάτια η όρια θωριά του αγαπημένου της, που τόσες φορές είχε γύρει στην άγκαλιά του και του είχε πλανέσει τη νιότη του με τα καμώματα και τα χαμόγελά της, και που τόσες φορές χανότανε σαν καπνός από μπροστά του, και της έρχότανε στ' αυτιά οι σκοποί της φλογέρας που που φανέρωναν όλο τον καημό του προς την άόριστη και την άπιαστη άγάπη του, κι' όλη την ήδονή του προς τα φίλιά της τ' άέρια και τα πλανευτικά, κι' όλη τη λαχτάρα του για το άγνωστο...

Μαζεύτηκε για μια στιγμή και τυλίχτηκε μετ' το μαγνάδι της και πέταξε άστραπή, με τον άγέρα σύντροφο μίς' τη σκοτεινιά, προς τα μέρη που έλαμπε το γλυκό φώς της άγάπης. Κι' άκουγε από πίσω της τα ζωτικά τα ύποταζούμενα στο Δράκοντα, που δεν την είχαν πάρει μυρουδιά ριχμένα στο παιχνίδι ακόμα.

Οδρανέ καταρανέ

Τό παιδί που βαφτισε

Έκαμε να πιει το γάλα

Και κατάλασε τη χουλιάρα.

... Την Άλλη μέρα, τρι βαρέσει ο ήλιος, όλη η πλάση έλαμπε στην άσπραδα. Οι άμποι και τα λαγγάδια κ' οι άκροποταμιές, φανίζονταν στα μάτι με μια άμόλευτη κι' άπιλη και πάναχη στολή. Ο άγέρας είχε πάψει και το δάσος στεκότανε άσειστο τώρα κατάσπρο κι' αυτό. Άπάνου, απ' την κορφή του βουνού κι' απ' τη σπηλιά του Δράκοντα, έσαμε τ' άντικρινό βουνό που τ' ώριζε το Στοιχειό της βουλιαιγμένης χώρας, και πέρα ακόμα πέρα είχε ζαπλωθεί τ' άσπρο μαγνάδι της Ανάερης όταν τό πέταξε από πάνω της φεύγοντας με το λεβέντη της τα μεσάνυχτα, κ' έτσι βγάνοντας τη μαγική της δύναμη που της χάρισαν οι Μοίρες...

Τό πρωί που μαθεύτηκε το φευγιό της πενταμορφης δυχατέρας του Δράκοντα, κ' είδαν και το σημάδι που άφησε ξοπίσω της, κάποιος χαλασμός έπεσε δώθε κείθε. Η σπηλιά έμεινε δίχως Δράκοντα, η βουλιαιγμένη χώρα δίχως Στοιχειό, κι' άκόμα η στήνη δίχως τα πράματα...

Τα ζωτικά και τ' άερικά τα ύποταζούμενα στο Δράκοντα συμαζέψαν το μαγνάδι της Ανάερης, τ' έβαλαν στη σπηλιά και κεί μέσα όλο τον καιρό το φυλάνε. Και τώρα όταν καμιά φορά όρέγονται το χαμό για τ' άψυχα και για τα ψυχωμένα, τ' άπλώνουν στην πλάση ήσυχ, σιγά σιγά κι' άνάκουστα.

Και τότες άλλοι! στο στρατοκόπο που νυχτώθηκε, στο πετούμενο που ξεμοναχιάστηκε, στο κλαρί που άνθια άνάδωσε.

ΡΗΓΑΣ ΓΚΟΛΦΗΣ